

Ἐρακλῶν τὰς ψυχὰς διὰ τῆς μουσικῆς ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ὁμηθέντες ὁ ἐξ ἀπορρητῶν Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ Ἰωάννης Καποδίστριας, ἐδόξασθησαν εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον πρὸς δόξαν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κοραῆς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης προοιμίᾳσας τὸν φιλολογικὸν του βίον, ἐκαινοτόμησε πολλὰς εὐτυχεῖς ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους καινοτομίας, καὶ ὤθησεν αὐτὸ πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Χάρις εἰς τῆς ἐπιστήμης ταύτης τὸ φιλόανθρωπον, τὸ ἀνεπίφθονον καὶ τὸ παγκόσμιον, ἡ Ἑλλάς διὰ τοῦ Πανεπιστημίου της ἀποστέλλουσα πανταχοῦ ἰατροὺς, ἀποστέλλει ἐνταύτῳ εἰρηνικοὺς συνηγῶρους τῶν δικαιοματίων της καὶ τοῦ πολιτισμοῦ της κήρυκας.

*
*
*

Ἐνθυμούμενος τὸ ἐν ἐρήμῳ τινι ὁδῷ τῶν Παρισίων σπουδαστήριον τοῦ Κοραῆ, λιτότατον καὶ γυμνὸν σχεδὸν ἐπίπλων, κεκοσμημένον μὲ μόναις τινα; βιβλιοθήκας, ἐπὶ τὰς ὁποίας ἐπέπιπτε σκιερὸν καὶ ἀμφίβολον φῶς, ἀναμνησκόμενος τὸ κατεσκλητὸς ἐκεῖνο καὶ σεβαστὸν γερόντιον, προβάλλον δὺα ὄψεις καὶ περιέργους, ἀλλ' ἐσβεσμένους σχεδὸν ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ὀφθαλμοὺς, βυθισμένους εἰς πρόσωπον ἀπὸ μυρίας ρυτίδας ἀροτριασμένον, καὶ τὸ πρόσωπον τοῦτο συνεχόμενον μὲ σῶμα μικρὸν καὶ ἐξησθενημένον, κρατούμενον μᾶλλον ἀπὸ τὸ θρονίον παρὰ καθεζόμενον ἐπ' αὐτοῦ, κατέχομαι βεβαίως ἀπὸ σέβας καὶ εὐλάβειαν ἀλλ' ἐνταύτῳ φαντάζομαι Ἀσιανὸν τινα, μὴ συλλαβόντά ποτε τὴν ἰδέαν τῆς ἰσχύος ἢ ὑπὸ μορφήν ἀρχαίου σατραπῆος χρυσοστολιστοῦ, δορυφορουμένου ἀπὸ σωματοφύλακας ὑπηρετοῦντας τὰς ὀρέξεις του, διαμένοντας χρυσὸν ἢ στρεβλώσεις ποῖαν περιφρόνησιν ἤθελεν αἰσθανθῆ ὁ Ἀσιανὸς βλέπων τὸ γερόντιον τοῦτο, καὶ πόσῃ ὕβριστικῇ δυσπιστίαν ἤθελε δεῖξει, ἂν τὸν ἐθεσθαίου, ὅτι ἀπὸ τὸ πενιχρὸν τοῦτο ταμεῖον ἐκδίδει παραινέσεις ὡς διαταγὰς σχεδὸν ἀκουσμένας εἰς τόπους κατὰ πριακασίας λεύγας ἀπέχοντας, καὶ ὅτι δι' αὐτῶν κλονίζει πεποιθήσεις καὶ καρδίας, καὶ μάλιστα ὅτι συντείνει εἰς τὸ νὰ διασειῇ τὰ θεμέλια τῆς ἀρχαίας Τουρκικῆς ἐπικρατείας! Ἡ ἀντίθεσις αὐτῆ, ζωηρῶς καὶ πολλάκις ζωγραφηθεῖσα ἐν τῇ ἐνθυμῆσει μου, δὲν ἀπεικονίζει ἄριστα τὴν μεγάλην ἐπικράτησιν τῆς ἠθικῆς ἰσχύος πρὸς τὴν ὕλικήν; Δὲν ὀφείλομεν ἐν τῷ πρώτῳ ναῶ τὸν ὁποῖον ἡ ἐλευθερία Ἑλλάδος ἀνήγειρεν εἰς τὴν Διάνοιαν, περὶ Κοραῆ συνομιλοῦντες νὰ ὑμνήσωμεν τὴν ἀκαταμάχητον αὐτὴν ἰσχὴν τῆς ἐλευθέρως δικνοίας, ἣτις ἀπὸ τὴν ἐστίαν τοῦ θεοῦ φωτὸς ἐκφεύγουσα φωτίζει ἐνταύτῳ καὶ ἀπεικονίζει τὸν κόσμον, ἡ ὁποία ἀόρατος καὶ αἴυλος εἰσδύει παντοῦ, φθάνει εἰς τὰ ἀπώτερα τοῦ κόσμου μέρη, παραβιάζει φραγμοὺς καὶ μεσότοιχα χωρί-

ζοντα τὰ ἔθνη, μεταποιεῖ τὰ βασίλεια, δαμάζει τὴν κτηνώδη βίαν μὲ ὅσα φρούρια καὶ μὲ ὅσον στρατὸν καὶ ἂν περιστοιχῆται, καὶ εἰσάγει παντοῦ ὅπου κἄν ἰσχύση τὴν ἰσότητα καὶ τὴν εὐνομίαν!

Ποῖος δὲ ὕμνος γίνεται πλεόν εὐπρόσδεκτος εἰς τὴν Πολιοῦχον ταύτην τῶν νεωτέρων κοινωτικῶν Θεῶν, παρὰ ἡ ἀνάμνησις καὶ ὁ ἔπαινος τοῦ Κοραῆ, ὅστις ζῶν ἰσχυσε καὶ ἐδοξάσθη καὶ ἀποθανῶν μνημονεῖται μετ' εὐλαβείας, ἀφοῦ πρῶτον ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν Πλάστην μας κρατῶν εἰς τὰς χεῖράς του μερικὰ συντρίμματα τῆς ἀλύσσου ἢ ὁποία ἐδέσμευε τὴν Ἑλλάδα!

Περὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν GERMANIA.

Πρὸ πολλοῦ ἡ γιγαντιαία ἀνάπτυξις τῶν γραμμάτων ἐν Γερμανίᾳ διήγειρε τὴν προσοχὴν τῶν λοιπῶν πεπολιτευμένων λαῶν καὶ ἠνάγκασε νὰ σπεύσωσι πρὸς ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν συστημάτων τῆς ἀνωτάτης, μέσης καὶ κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως τῆς χώρας ταύτης. Πολλοὶ δὲ τῶν λογίων τῶν διαφόρων ἔθνῶν εἴτε πεμφθέντες ὑπὸ τῶν οἰκείων κυβερνήσεων, εἴτε αὐτοβούλως μεταβάντες εἰς Γερμανίαν, ἠσχολήθησαν περὶ τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ δι' ὑπομνημάτων ἀξίων λόγου παρέστησαν εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτῶν καὶ ἄρχοντας τὴν ὀργανώσιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Γερμανίας, καὶ ἐξεκόνισαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἕκαστος δεξιότητα τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα.

Σπουδαία περὶ τοῦτου συγγραφή ἐξεδόθη τῷ 1831 ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Κουζίνου, ὁ ὁποῖος ἐν λεπτομερείᾳ καὶ μετὰ ἰδιαζούσης προσοχῆς ἐσπούδασε καὶ ἐξηρένησε τὰς τρεῖς τάξεις τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ, τὴν ἀνωτάτην, μέσῃν καὶ κατωτάτην, θαρραλέως δὲ καὶ εὐτόλμως, ὡς ἀληθὴς φιλόσοφος, συνέκρινε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Γερμανίας πρὸς τὸν τῆς Γαλλίας, ἐν ἣ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον 13,984 δῆμοι ἐπὶ ἀριθμοῦ 38,135, δηλ. ὑπὲρ τὸ $\frac{1}{3}$, ἑστεροῦντο πάσης ἐκπαιδεύσεως.

Ἄλλος Γάλλος ὁ Βωδουίνος, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως, ἔγραψεν ἀξιωματικῶς ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν εἰδικῶν σχολείων καὶ τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως ἐν Βελγίῳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Τελευταῖον δὲ ὁ καθηγητὴς Ἰππὼ (Hippreau) ἠσχολήθη περὶ τὴν μελέτην τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῶν διαφόρων ἔθνῶν, ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν πατρίδα αὐτοῦ Γαλλίαν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἔγραψε, καὶ τὴν ὁποῖαν συμ-

1. [Ἐσταχυολογήθη ἐκ τοῦ ἐκφωνηθέντος λόγου, τῇ 20 Μαΐου 1850, κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτῆν τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Π. Ἀργυροπούλου.]

βουλεύει νὰ λάβῃ ὡς ὑπόδειγμα τῆς διοργανώσεως τῶν σχολείων οὐχὶ τὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ τὴν Βορείαν Ἀμερικὴν, ὡς ἀρμόζοντος μᾶλλον τοῦ συστήματος ταύτης πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν Γάλλων.

Ἐκ τῆς μελέτης τοῦ φιλοπάτριδος τούτου Γάλλου «περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ», ἐκδοθείσης τῷ 1873, ἀποσπῶμέντινα περὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς, τῆς πανδήμου λεγομένης καὶ ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ.

Αἱ δύο μεγάλαι ἀρχαί, λέγει ὁ Ἴππώ, ἐφ' ὧν κυρίως βασιζόνται ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ πρόοδος τῆς δημοσίας ἀνατροφῆς ἐν Γερμανίᾳ, εἶναι ἡ *dwarsen* καὶ ἡ *kaß* ὑποχρέωσιν ἐκπαιδεύσεως πρὸ πολλοῦ δὲ χρόνου ἀνεγράφησαν αἱ δύο αὐταὶ ἀρχαί εἰς τοὺς νόμους τοῦ κράτους καὶ καθιερώθησαν διὰ τῆς καθημερινῆς ἀσκήσεως.

Πάντες οἱ γονεῖς, ἡ μᾶλλον πάντες οἱ κάτοικοι τῶν δήμων οἱ ἄρχοντες οἰκογενεῖας ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν καταβολὴν φόρου, ὀριζομένου ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ προωρισμένου εἰς συντήρησιν καὶ ἰδρυσιν σχολείων. Οὐδεὶς δὲ δύναται ν' ἀποποιηθῇ τὸν *σχολικόν* τοῦτον φόρον, τὸν καθιερωμένον πρὸς λειτουργίαν μιᾶς τῶν πρώτων ἀναγκῶν τοῦ δήμου. Ὁ σχολικὸς φόρος θεωρεῖται ὡς καὶ οἱ λοιποὶ φόροι, καταβάλλεται δὲ ὑφ' ὅλων τῶν κατοίκων κατὰ τὴν περιουσίαν ἐκάστου, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, οὐδὲ λόγῳ ἐνδείας· ἕκαστος δ' ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπολαύῃ τῶν εὐεργετημάτων τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἅτινα διὰ τοῦ φόρου ἐκείνου, ὡς εἶπομεν, ἰδρύνονται καὶ συντηροῦνται.

Ἡ ὑποχρέωσις, ἡ ἐπιβεβλημένη εἰς τοὺς γονεῖς ν' ἀποστέλλωσι τὰ ἐαυτῶν τέκνα εἰς δημόσιον ἢ ἰδιωτικὸν σχολεῖον, ἢ νὰ παρέχωσιν αὐτοῖς κατ' οἶκον τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, εἶναι ἀνεγνωρισμένη οὐ μόνον ἐν Πρωσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀνά πᾶσαν τὴν Γερμανίαν. Τὸ καθήκον δὲ τοῦτο εἶναι τοσοῦτον ἐρριζωμένον εἰς ὅλας τὰς ἐννόμους καὶ ἠθικὰς ἐξείς τῆς χώρας, ὥστε διὰ μιᾶς λέξεως ὀνομάζεται εἰς τὴν γερμανικὴν *Schulpflichtigkeit* καθήκον τοῦ σχολείου, ἀνταποκρινομένης πρὸς ἑτέραν λέξιν, δηλοῦσαν ἕτερον καθήκον, τὴν *Dienstpflichtigkeit* στρατιωτικὸν καθήκον. Αἱ δύο αὐταὶ λέξεις, λέγει ὁ Βίκτωρ Κουζίνος, εἰσὶν ὁλόκληρος ἡ Πρωσία, ἐν αὐταῖς περιέχεται τὸ μυστήριον τοῦ ἰδιόζοντος αὐτῆς χαρακτῆρος ὡς ἔθνους, τῆς ἰσχύος ὡς κράτους καὶ τὸ σπέρμα τοῦ μέλλοντος αὐτῆς προορισμοῦ. Παριστώσι δὲ, λέγει, κατὰ τὴν πεποιθισμένην τῆς δύο βάσεις τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, ὅστις συνίσταται ἐνταυτῷ ἐκ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἰσχύος.

Ὁ εὐγλωττος εἰσηγητῆς, λέγει ὁ Ἴππώ, δὲν ἐμάντευσεν ὅτι ἡ Γαλλία ἤθελε μίαν ἡμέραν σκληρὰν δώσει δίκην, ἅτε μὴ εὐρεθείσα ὡς ἡ Πρωσία πεπρωτισμένη ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης

δυνάμεως τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς στρατολογίας· καὶ ἐάν τοῦτο εἶναι, ἐξακολουθεῖ, ὡς πιστεύεται, ἐν τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῆς παρουσίας αὐτῆς ἥττονος καταστάσεως ὡς πρὸς τὴν φοβερὰν ἀντίπαλον, ἧς ἐμπνεύσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκ τοῦ αἰσθημάτων τῆς φιλοπατρίας, ὅπως ἐξαφανίσωμεν τὴν αἰτίαν ταύτην.

Ἡ Πρωσία δὲν ἠρέσθη νὰ ἐγγράψῃ εἰς τοὺς νόμους τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν τῶν γονέων πρὸς παροχὴν τοῖς ἐαυτῶν τέκνοις καλῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ περιεφούρησεν αὐτοὺς κατὰ πάσης παραβάσεως δι' αὐστηρῶν ποινικῶν διατάξεων, οὐδόλως ἐμποδισθεῖσα ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ τυχὸν προσβάλλῃ τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν τῶν γονέων. Ἐγκύκλιος τοῦ Μεγάλου Φριδερίκου τοῦ ἔτους 1769, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς γονεῖς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκπαιδεύωσι τὰ τέκνα των· νόμος δὲ τῷ 1819 ψηφισθεὶς ὠρισε καὶ διατάξεις πρὸς ἐξανάγκασιν τῶν ἀρνούμενων. «Οἱ γονεῖς, λέγει, ἢ οἱ ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν αὐτῶν παῖδας (ὡς τοιοῦτους δ' ἐννοοῦμεν τοὺς ἐργοστασιάρχας ἢ τοὺς διατηροῦντας μαθητευομένους εἰς τέχνην τινὰ ἢ πρὸς ὑπηρεσίαν παῖδας τῆς σχολικῆς ἡλικίας), ὑποχρεοῦνται νὰ χορηγῶσιν αὐτοῖς ἀνάλογον ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους τῆς ἡλικίας μέχρι τοῦ 14ου συμπληρωμένου. Αἱ δημοτικαὶ ἐπιτροπαὶ καὶ οἱ δημοτικοὶ ἄρχοντες θὰ ἐνεργῶσι κατ' ἔτος ἔρευνα εἰς ὅλας τὰς οἰκογενεῖας τῆς περιφερείας των, ὅπως βεβαιώσιν τίνες δὲν ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἰδιαίτερας ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων των πρὸς βλάβην τῆς δημοσίας ἀνατροφῆς. Θὰ συντάττωσι δὲ πρὸς τοῦτο ἀπογραφὴν πάντων τῶν παίδων τῶν ἐχόντων τὴν σχολικὴν ἡλικίαν, θὰ ἐξετάζωσιν ἐν ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους τὰς περὶ βαπτίσεως δηλώσεις καὶ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, ἢ δὲ ἀστυνομία ὀφείλει ἐκ παντὸς τρόπου νὰ χορηγῇ συνδρομὴν αὐτοῖς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπουργείας ταύτης.

Γονεῖς, ἐπιτροποὶ ἢ κύριοι, οἵτινες ἤθελον καταδειχθῆ παραβάται τῶν διατάξεων τούτων, θέλουσι τὸ πρῶτον προσκληθῆ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Ἐάν δὲ δὲν ὑπακούσωσι θέλει γίνεαι χρῆσις αὐστηροτέρων διατάξεων, στελλομένων τῶν τέκνων των εἰς τὸ σχολεῖον ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας.

Οἱ γονεῖς δύνανται νὰ καταδικασθῶσιν εἰς ἀναλόγους ποινὰς ἢ εἰς πρόστιμον, ἐπὶ τῶν δὲ δὲν ἤθελον δυνηθῆ ν' ἀποτίσωσιν αὐτὸ, εἰς φυλάκισιν ἢ εἰς ἐργασίαν πρὸς ὄφελος τοῦ δήμου. Τὸ πρόστιμον ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν σχολείων, εἰσπράττεται δ' ἐν ἀνάγκῃ τῇ βοήθειᾳ τῆς ἀστυνομίας καὶ κατατίθεται ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐπιβολὴ τῶν λοιπῶν ποινῶν ἀνατίθεται εἰς τὴν ἀστυνομίαν.

Ὅσακις ἐπιβλήθη φυλάκισις ἢ ἐργασία πρὸς ὄφελος τοῦ δήμου, θὰ γίνεται φροντίς ὅπως τὰ τέκνα τῶν καταδικασθέντων μὴ διατελῶσιν ἐγκαταλειμμένα καθ' ὃν χρόνον οἱ γονεῖς τῶν ὑφίστανται τὴν ἐπιβλήθεισαν αὐτοῖς ποινὴν.

Οἱ γονεῖς, οἱ ὑποστάντες τοιαύτας ποινὰς, στεροῦνται, τῇ αἰτίῃσι τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ πρὸς ἐπίμετρον τῆς ποινῆς τῶν, πάσης συμμετοχῆς εἰς τὰ δημόσια βοηθήματα, πλὴν εἰς τὰ χορηγούμενα πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν, ἅτινα ὅμως θὰ δίδωνται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον καὶ οὐχὶ διὰ τῶν χειρῶν τῶν.

Ἀπαγορεύεται αὐτοῖς νὰ συμμετέχωσιν εἰς τὸν διοίκισιν τοῦ δήμου, ἢ νὰ ἐξασκῶσιν ἐτέραν ὑπουργίαν ἐκκλησιαστικὴν ἢ σχολικὴν. Ὅποταν δὲ καὶ αἱ ποινὰι αὗται δὲν ἀρκέσωσι, τὰ τέκνα δίδονται εἰς ἐπίτροπον ὅπως ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν, ὑπαρχόντων δὲ καὶ νηπίων διορίζεται καὶ συνεπίτροπος.

Ἐν ἐκάστῳ σχολείῳ τὰ ὄνόματα τῶν μαθητῶν τῶν μὴ τακτικῶς φοιτῶντων καταγράφονται ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ καθ' ἐκάστην δ' ἑβδομάδα ὁ διδάσκαλος ὀφείλει ν' ἀποστέλλῃ τὸν κατάλογον εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Διαρκούντος τοῦ σχολικοῦ ἔτους οὐδεὶς παῖς δύναται νὰ λείψῃ ἀπὸ μιᾶς τάξεως ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ διευθυντοῦ, ὅστις δύναται νὰ χορηγήσῃ ἄδειαν μόνον μιᾶς ἡμέρας, ἐὰν δὲ ἡ ἀπουσία πρόκηται νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ, ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐφορευτικὴν ἐπιτροπὴν, ἣτις μόνη ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χορηγῇ μακροτέρου χρόνου ἀδείας.»

Ἰδοὺ ποινὰι ὄντως αὐστηρόταται καὶ μαρτυροῦσαι τὴν ἀκλόνητον θέλησιν τοῦ νομοθέτου νὰ κτυπήσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀμάθειαν, νὰ καταδείξῃ εἰς πάντας ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν καὶ νὰ ὑποτυπώσῃ ταύτην ὡς κοινωικὸν καθήκον τῶν γονέων καὶ τῶν ἐπιτρόπων, καὶ ὡς ὅρον οὐσιώδη τῆς ἠθικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας.

Ποῖαι ἀρὰ γε ἦσαν αἱ συνέπειαι τῆς αὐστηρότητος τοῦ νόμου τούτου;

Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ποινῶν, λέγει ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ Βωδουῖνος, οὐδέποτε ἐφηρμόσθη, διότι δὲν συνέβη ἀφορμὴ νὰ ἐφαρμοσθῇ. Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1864 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιβληθέντων προστίμων ἐπὶ παραβάσει μὴ ἠτιολογημένῃ τοῦ νόμου, ἦσαν 10 διὰ τὴν Πρωσσίαν ἐλόκληρον, ἐπὶ πληθυσμοῦ δηλ. 18 ἑκατομμυρίων κατοίκων διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι οὐδεμία ποινὴ ἐφηρμόσθη.

Εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ Ἐσσην οὐδεμία ἀναιτιολόγητος ἀπουσία μαθητοῦ ἐσημειώθη, ὅπερ μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ στοιχειώδης παιδείσις θεωρεῖται ἀναπόσπαστον μέρος τῶν δημοτικῶν θε-

σμῶν, τῶν ἐξέων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν Γερμανῶν. Οἱ μικρὰς ἡλικίας παῖδες βλέπουσι τοὺς μεγαλειτέρους εὐχαρίστως καὶ προθύμως φοιτῶντας εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εὐθύμως ἐκ τούτων ἐπιστρέφοντας, ὥστε εἶναι νηπιόθεν συνφκειωμένοι πρὸς τὴν σκέψιν ὅτι καὶ οὗτοι θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην.

Ἐπειτα, λέγει, οἱ γονεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ πενέστεροι θεωροῦσι τὴν ἐκπαίδευσιν ὡς ἀνάγκη ἀναπόφευκτον, σὺνάμα δὲ ὡς τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον δύναται ν' ἀφήσωσιν εἰς τὰ τέκνα. Γνωρίζουσιν ὅτι διὰ τῆς μαθήσεως οἱ παῖδες αὐτῶν θὰ βελτιώσωσιν ἡμέραν τινὰ τὴν κατάστασίν των, θὰ εὕρωσιν ἔργον ἐπικερδέστερον ἢ ἐντιμότερον, καὶ ἐπομένως ἐκουσίως, κατὰ καθήκον ἢ καὶ ἐκ στοργῆς στεροῦνται καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἐκπαιδεύσεως των τῆς ὀφελείας, ἣν τυχὸν ἤθελον ἀπολαύσει ἐκ τῆς ἐργασίας των.

Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Γερμανίᾳ πρὸ πολλοῦ διαδοθεῖσα καὶ καταστάσα πάνδημος παρήγαγε ψηλαφητοῦς καρπούς, ὡν τὴν ἀξίαν οἱ κάτοικοι καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωμῶν ἐξετίμησαν δεόντως· διότι ἡ συμπεριφορὰ τῶν παιδῶν ἐβελτιώθη, οὐδὲ βλέπει τις ποσῶς παῖδας εἰς τὰς ὁδοὺς. Ἐν τῷ οἴκῳ δὲ νύξῃσε τὸ σέβας πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους. Ἡ μέθη, ἡ τόσον συχνὴ ἄλλοτε καὶ παροιμιώδης καταστάσα, σχεδὸν ἐξήλειφθη ἐκ τῶν ἠθῶν τῆς νέας γενεᾶς. Τέλος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκλημάτων καὶ κακουργημάτων ἐπαίσθητως ἐλαττώθη.

Τοιαύτη τις ὑπολαμβάνεται ἐν Πρωσσίᾳ, Σαξωνίᾳ καὶ ἄλλαις χώραις τῆς Γερμανίας, ἐν οὐχὶ ἐν πάσαις, ἢ ἐκπαίδευσις. Ὁ νόμος καθιέρωσε ταύτην ὑποχρεωτικὴν, ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ ὑποχρέωσις αὕτη ἔλαβε τὴν ἔννοιαν ὑψηλοῦ καὶ εὐγενούς καθήκοντος.

Ἐν Ἑλλάδι, ἵνα μνησθῶμεν καὶ τῆς καταστάσεως ἡμῶν, ὁ περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμος τῆς 6 Φεβρουαρίου 1834, ἔργον τῆς Ἀντιβασιλείας, καθιεροῖ τὴν ὑποχρεωτικὴν διδασκαλίαν ἐκεῖ, ἔνθα ὑπάρχει σχολεῖον δημοτικόν, διατάσσων «ὅλοι οἱ παῖδες, ἀπὸ τοῦ 5^{ου} συμπληρωμένου μέχρι τοῦ 12^{ου} συμπληρωμένου ἔτους τῆς ἡλικίας των», νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐπιβάλλει δὲ καὶ ποινὰς εἰς τοὺς γονεῖς τοὺς παραμελοῦντας τὸ καθήκον τοῦτο, «δι' ἐκάστην ὥραν ἀπουσίας τοῦ παιδὸς ἀπὸ τοῦ σχολεῖον πρόστιμον ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 10 λεπτῶν, μὴ ὑπερβαῖνον δὲ τὰς 50 δραχμάς.»

Αἱ διατάξεις ὅμως αὗται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐφηρμόσθησαν, οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἕνεκα τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλει οὐσα ἢ Ἑλλάς, τῶς ἐξελθοῦσα ἀπὸ μεγάλου αἱματηροῦ ἀγῶνος. Δυστυχῶς ὅμως καὶ μέχρι τοῦ νῦν, καίτοι ἡ κατάστασις ἐν πολλοῖς ἐβελτιώθη, ἢ διάταξις ἐκείνη ἕνεκα αἰτίων, περὶ ὧν κατω-

τέρω λόγον ποιησόμεθα, ἔμεινεν ἀνεκτέλεστο; καὶ ἔπεσεν εἰς ἀχρησίαν.

Καθὰ ἠκούσαμεν ὑπῆρξαν ὑπουργοὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ Ὅθωνος, οἵτινες πολὺ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ νόμου ἀπεπειράθησαν νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν περὶ ἀναγκαστικῆς ἐκπαιδεύσεως διάταξιν, ἠναγκάστησαν ὅμως νὰ ὑποχωρήσωσιν ἰδόντες ὅτι εἰς τινὰς τῶν δήμων τὸ ἦμισυ τῶν κατοίκων ἐσύρθη ὑπόδικον ἐνώπιον τοῦ δημοσίου κατηγόρου. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ εἶναι ἄξιον προσοχῆς καὶ οἱ λόγοι τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας Δ. Χατζίσκου, οἱ περιεχόμενοι ἐν ἐγκυκλίῳ τῆς 2 Ἰουλίου 1862, ἣν ἀπήθυσεν πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους αἰτῶν τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τῶν εἰς τὴν δημοδιδασκαλίαν ἐπενεκτέων βελτιώσεων, πρὸς τοὺς ὁποίους σὺν ἄλλοις ἐρωτήμασι προτείνει καὶ τόδε: «Ἀντὶ τοῦ προστίμου, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὁ νόμος ἐν ἄρθρῳ 6 κατὰ τῶν ἀμελούντων νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον γονέων, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε σχεδὸν ἐφηγησάσθη, ἢ διήγειρε παράπονα καὶ σκάνδαλα, ὁποῖον ἄλλο μέτρον κρίνετε καταλληλότερον, ὅπως ἐνεργῆται ἀνεπαχθέστερον ἢ ὑποχρέωσις αὕτη;» — «Ὡστε ἡ ἀναγκαστικὴ διδασκαλία ἐθεωρήθη ἐν Ἑλλάδι σκανδαλώδης, ἐπαχθῆς καὶ παρέσχεν ἀφορμὰς δικαίων ἴσως παραπόνων.

Ἡ ἄρνησις αὕτη μᾶζ τάξεις πολιτῶν τοῦ ν' ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον δὲν προσέρχεται διότι θεωροῦσι τὰ γράμματα κακόν τι καὶ ἐπιζήμιον, διότι ἡ φιλομάθεια καὶ ὁ πρὸς τὰ γράμματα ἔρος τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἔμφρος καὶ πάντες γινώσκουσι τὴν ἀξίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ διότι νομίζουσιν ὅτι ἡ εἰς τὸ σχολεῖον φοίτησις εἶναι πολυτέλεια ἄσκοπος μὴ ἀρμόζουσα εἰς πένητας, χειρῶνακτας καὶ ἀγροίκους γεωργούς.

Ἡ δὲ σκέψις αὕτη εἶναι προτὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν καὶ πολιτικῆς καταστάσεως, τῆς πτωχείας καὶ τῶν ἀναγκῶν ὑφ' ὧν πιέζονται, καὶ οὐχὶ τῶν πεποιθήσεων καὶ τῶν παραδόσεων. Τοσοῦτον δὲ παρά τισι δυστυχῶς εἶναι ἐρριζωμένη ἡ γνώμη ὅτι τὰ γράμματα εἶναι πολυτέλεια ἀνωφελῆς, ὥστε ἀνθίστανται παντὶ τρόπῳ ἐνίοτε ν' ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀρκεῖτως δὲ ἡμῖν ἀντὶ τῶν πολλῶν δύο παραδείγματα ἐν κωμιδίῳ τῆς Ἀττικῆς συσταθέντος ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου, οἱ κωμῆται κάτοικοι διηρέθησαν εἰς δύο μερίδας, ὧν ἡ μία χλευάζουσα τὴν σύστασιν τοῦ σχολείου διεκωμῶδει τοὺς πορευομένους εἰς αὐτὸ παῖδας τῆς ἐτέρας. Ἐν ἐτέρῳ δὲ κώμῃ ἐγγυτέρῳ τοῦ πρώτου τῶν Ἀθηναίων, αὐτὴ ἡ διεύθυνσις τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρίας δύναται νὰ μαρτυρήσῃ ἡλικίην φροντίδα κατέβαλεν, ὅπως διατηρήσῃ σχολεῖον, ἀνομιμῶν τῶν σφενδαμίνων τῆς κώμης ἐκείνης κατοίκων νὰ

πέμψωσιν εἰς αὐτὸ τὰς κόρας των ἢ δὲ ἄρνησις των ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐπὶ τέλους τὸ σχολεῖον ἔκλεισεν.

Ἡ κατάστασις αὕτη εὐτυχῶς δὲν ἐπικρατεῖ εἰμὴ ἐν τοῖς πτωχοτέροις καὶ ἀπορωτέροις τῶν δήμων, ὅπου ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀμάθεια παχυλώτερα καὶ ἡ ἀγροικία μεγαλειτέρῃ ὑπάρχει· οὐχ ἦττον δύναται τις καὶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις νὰ εὑρῇ ἄρρενας παῖδας ἐντελῶς ἀγνοοῦντας τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, θήλεις δὲ περισσοτέρους.

Ἄλλ' ἄρα γε εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ ὡς ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα ἡ ἀναγκαστικὴ ἐκπαίδευσις καθ' ἅπασαν τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τῶν παίδων καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος; Νομίζομεν ὄχι.

Ἐν χώρῳ ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ δῆμοι δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσωσι πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιὸς καὶ δὲ συγκοινωνία ἀτελής, ἐν τῇ ὁποίᾳ βαρὺ καὶ καταπιεστικὸν φορολογικὸν σύστημα ἐξαντλεῖ τὰς δυνάμεις τοῦ γεωργοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ τόκος εἶναι μέγας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ χωρικός καὶ ὁ ἀγρότης ἐλάχιστα ἀπολαμβάνει ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ, καὶ δὴ ἐργάζεται οὐχὶ πρὸς πρόδόν τινα καὶ σκοπὸν, ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς τὸ ζῆν, θεωρεῖ δὲ τὸ τέκνον του ἀπὸ τοῦ 4^{ου} σχεδὸν ἔτους τῆς ἡλικίας κεφάλαιον παραγωγῆς, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐφαρμοσθῇ ἄνευ προφανοῦς βλάβης καὶ ἀδικίας τῶν ἀγροτῶν ἀναγκαστικὴ ἐκπαίδευσις.

Πρὸς τούτοις δὲ τοῖς κώλυμασι τοῖς ἀπορέουσιν ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, ὑπάρχει καθ' ἡμᾶς καὶ ἕτερον κώλυμα ὅπερ παρεμβάλλουσιν αἱ ἕξεις, τὰ ἦθη, καὶ ἡ γλῶσσα πολλῶν δήμων, εἰς πλήρη ἀντίθεσιν ὄντα πρὸς τὰς ἕξεις, τὰ ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν τὴν διδασκομένην ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἢ τῆς διδασκαλίσης: συνέβησαν δ' ἐκ τούτου καὶ πολλοῦ σκάνδαλα ἐκείνων μὲν ἀμυνομένων, καλῶς ἢ κακῶς ἀδιάφορον, ὑπὲρ τῶν πατρῶων καὶ πατριῶν ἐθίμων, τούτων δὲ παραλόγως ἀγνοηζομένων νὰ ἐπιβάλωσι νεωτερισμοὺς ἀσκόπου; καὶ ἀνεφαρμοστούς. Διὰ νὰ ἤμεθα δὲ δίκαιοι παρατηροῦμεν ὅτι καὶ μία τῶν ἀφορμῶν, δι' ἃς ἔκλεισεν ἡ ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρίας συσταθεῖσα σχολή, ἦν προαναφεράμεν, ἦτο καὶ αὕτη.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀπαραίτητος ὑφίσταται ἀνάγκη τὸ ζήτημα τῆς ὀργανώσεως τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως νὰ μελετηθῇ καὶ συζητηθῇ ἐπισταμένως. Προσβέβουμεν δὲ ὡς πρὸς τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκπαίδευσιν ὅτι ἐκεῖνο, ὅπερ κατωρθώθη ἐν Γερμανίᾳ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἀκλονήτου θελήσεως τῶν ἀρχόντων, τῶν ἐκτελεστῶν τοῦ νόμου, ἐν Ἑλλάδι θέλει ἐπέλθει ἀφ' ἑαυτοῦ ἄνευ βίας· διότι ἡ φιλομάθεια εἶναι ἔμφρος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, μεγίστη δὲ

κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ ἀξία πολλῶν ἐπαίνων ἐλήφθη φροντίς πρὸς διάδοσιν τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ βελτιώσιν ὑπὸ διαφόρων Συλλόγων καὶ Ἐταιριῶν. Πάντες δὲ κατενόησαν τὴν ἀξίαν τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης καρπῶν καὶ ἄλλοι σπεύδουσιν εἰς ἀπόκτησιν αὐτῶν καὶ συγκομιδῆν. Οὐχ ἤττον ὑπολείπεται μεγάλη ἔτι ἐργασία καὶ πανταχόθεν ἐπιζητεῖται καθολικωτέρα τις μέριμνα καὶ φροντίς, ἥτις μόνον ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς κυβερνήσεων δύναται νὰ ληφθῇ ἀποτελεσματικῶς.

A. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΛΕΝΔΑΡΙΟΝ

Ἀπρίλιος.

Τὴν ἕκτην Ἀπριλίου περὶ ὥραν 2 μ.μ. ὁ Ἑρμῆς ἴσταται εἰς ἀνωτέραν συζυγίαν μετὰ τοῦ Ἥλιου. Ἐὰν δηλονότι σύρωμεν νοερῶς γραμμὴν ἀπὸ τῆς Γῆς πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ παρεκτείνωμεν αὐτὴν, θέλομεν συναντήσῃ τὸν Ἑρμῆν. Τοῦτο δ' ἐννοοῦμεν λέγοντες: ὁ Ἑρμῆς εὐρίσκεται εἰς ἀνωτέραν συζυγίαν. Ἐὰν δὲ αὐθις ὁ Ἥλιος, ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Γῆ εὐρίσκονται εἰς εὐθείαν, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς ἐν μέσῳ, ἤτοι μετὰξὺ Ἥλιου καὶ Γῆς, τότε: ὁ Ἑρμῆς εὐρίσκεται εἰς κατωτέραν συζυγίαν. Σπανιώτατα δὲ κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν διακρίνεται διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ὡς μικρὸς τις πεισώδης τὴν χροάν κύκλος παρελαύνων πρὸ τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦτο καλεῖται *πάροδος* τοῦ Ἑρμοῦ.

Ὁ Ἑρμῆς εἶνε ὁ πλησιέστατος τῷ Ἥλιῳ σχετικῶς πρὸς τοὺς λοιποὺς πλανήτας διὸ καὶ ἡ ἔντασις τοῦ ἡλιακοῦ φωτός εἶνε ἐπτάκις ἰσχυροτέρα τῆς παρεχομένης τῇ ἡμετέρῃ Γῆ εἰς ἀκαλόγους ἀποστάσεις· ὁ δὲ Ἥλιος φαίνεται ἐκείθεν τριπλάσιος, ἢ ὅσος ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σφαίρας. Ἀνευρίσκεται δὲ καὶ καθορᾶται λίαν δυσκόλως, διότι ἄλλοτε μὲν λάμπει κατὰ τὸ λυκόφως, ἄλλοτε δὲ κατὰ τὴν πρωΐαν ὡς μικρὸς τις ἀστερίσκος καὶ ἐνίοτε ἐξαφανίζεται ἐν τῇ ἀμαυρόσῃ τὰς ὄψεις λαμπηδόνι τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Ἡ τροχιά τοῦ Ἑρμοῦ μικροτέρα οὔσα τῆς τῆς Γῆς καὶ τῶν λοιπῶν πλανητῶν διανύεται ὑπ' αὐτοῦ ἐν 88 ἡμέραις περίπου, ἐνῶ ἡ τῆς Γῆς ἐν 365 ἡμέραις καὶ 6 ὥραις. Εἶνε δὲ ὁ πλανήτης οὗτος δεκαπεντάκις μικρότερος τῆς γῆνης σφαίρας.

Τὸ Πτολεμαϊκὸν σύστημα, καθ' ὃ ἡ Γῆ ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ κέντρον περὶ ὃ ἐστρέφετο τὸ Σύμπαν, ἐπὶ αἰῶνας βαυκαλῆσαν τὴν ἀνθρωπίνην ματαιότητα ἔπρεπε νὰ καταπέσῃ ἅμα ὁ γέρον μοναχὸς Κοπέρνικος ἐπέισθη περὶ τῆς περιστροφικῆς κινήσεως τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀφροδίτης περὶ τὸν Ἥλιον. Ἐκτοτε διὰ τῆς ἐφευρέσεως τῶν τηλεσκοπικῶν ὀργάνων καὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ περιωνύμου Γαλιλαίου ἀπεδείχθη ἡ

σμικρότης τῆς γῆνης ἡμῶν σφαίρας καὶ ἐκάστῳ τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀπεδόθη ἡ προσήκουσα ἀξία καὶ ἐγνώσθη ἡ ἀληθὴς θέσις αὐτῶν, ἦν κατέχουσιν ἐν τῷ Σύμπαντι. Π. Κ.

ΚΟΚΚΟΙ ΚΟΙΝΟΥ ΝΟΟΣ

Ὁ σήμερον Ἕλλην ἐκκληρονόμησε παρὰ μὲν τῶν προγόνων αὐτοῦ μέγα ὄνομα, παρὰ δὲ τῶν πατέρων γωνίαν γῆς ἐλευθέραν. Ἀποκοιμηθεὶς δοῦλος καὶ Ἀνατολίτης, ἐξύπνησεν ἐλεύθερος καὶ Εὐρωπαῖος. Ἐπόμενον ἄρχ ἦτο νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῆς κατεχούσης πάντας τοὺς νεαυξήτους μέθης. Ἡ κυριωτέρα αὐτοῦ ἐνασχόλησις συνίσταται σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ νὰ θαυμάζῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, μὴ φερούσας πλέον ἀλύσεις, τὴν κεφαλὴν του φέρουσας πῖλον ὑψηλόν, τὴν ἀπὸ τοῦ Περικλέους καταγωγὴν, καὶ τὰ ἐπισκεπτήρια αὐτοῦ, ἂν τύχῃ ἀνήκων εἰς τὴν λεγομένην ὑψηλὴν περιωπὴν. Ὡς πάντες οἱ νεόπλουτοι σπεύδουσιν ἐκ ματαιότητος ν' ἀποκτήσωσι πράγματα ὅλως ἄχρηστα αὐτοῖς καὶ περιττά, εἰκόνας, ἀρχαιότητος καὶ βιβλιοθήκας, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ ἠθέλησεν εὐθὺς νὰ ἔχῃ Βουλὴν, Πανεπιστήμιον, Πολυτεχνεῖον καὶ Ἀκαδημίαν, ἀντὶ τῶν πλατάνων ὑφ' οὓς συνεργόμενοι οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐψήφιζον θυσίαν ὑπὲρ πατρίδος, περιουσίας καὶ ζωῆς, καὶ τῶν ἀχυρώνων ὅπου ἐμάνθανον τοῦλάχιστον γερὰ ἑλληνικά. Ἴδιον προσέτι τοῦ νέου προσκυνοῦντος θεοῦ εἶναι ἡ περιφρόνησις πρὸς πᾶν τὸ ἐνθυμίζον τὴν προτέραν λατρείαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ἡ παρούσα γενεὰ ν' ἀπολακτίσῃ τὴν φουστανέλλαν, τὴν εὐσέβειαν, τὴν αὐταπάρησιν, τὴν λιτότητα καὶ τὴν περίσειαν πατριωτισμοῦ. Πάντα τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἀντικατέστησε δι' ἐνὸς κόσμου, τοῦ πόθου εὐρωπαϊκῆς εὐζωίας. Ἄν πολιτικοῦ βίου, ἐπιστήμης, τέχνης καὶ φιλολογίας ἀρκεῖται ὁ σήμερον Ἕλλην νὰ ἔχῃ μαρμάρια μόνον κενοτάφια, τὴν εὐζωίαν ὅμως θέλει πραγματικὴν καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν ταύτης συγκεντρώνει πᾶσαν αὐτοῦ προσπάθειαν καὶ σκέψιν. Ὅνειρον παρ' ἡμῖν τοῦ στρατιώτου δὲν εἶναι οὔτε ἐκστρατεία οὔτε τρόπαια πολεμικά, ἀλλ' ἡ ἄγχα πλουσίας προικός· ὁ ἐπιστήμων ὀλίγον φροντίζει νὰ οἰκοδομήσῃ νέον τι σύστημα ἐπιστημονικόν, πολὺ δὲ μάλλον οἰκίαν εὐάερον καὶ μεσημβρινὴν· οὐδαμῶς δὲ τῆς γῆς ἔχουσιν αἱ παρθένοι ὀλιγωτέραν ἀνάγκην νὰ διδασθῶσι παρὰ πολυπείρου μητρὸς ὅτι ἡ εὐδαιμονία δὲν συνίσταται εἰς αἰσθήματα, ἀλλ' εἰς ἐσθῆτα, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐργοστασίων τοῦ Worth. Ἐν τούτοις ὁ σήμερον Ἕλλην οὔτε φάγος καὶ οἰνοπότης εἶναι ὡς ὁ κάτοικος τοῦ Βορρᾶ, οὔτε ἀκράτως φιλήδονος ὡς ὁ πρὶν αὐθέντης του, οὐδ' ὡς ὁ νότιος Αἰτίνος σπάταλος καὶ ἐπιδεικτικὸς, ἀλλὰ λάτρις